
OKUPLJENE SNAGE KOJIMA JE NA SRCU CRNA GORA

Branko Lukovac

This generation of Montenegrin citizens and leaders accomplished the greatest historical task in the best possible manner: they restored the state, independence and sovereignty of Montenegro by peaceful and democratic means. Montenegro has been recognised by other countries and admitted to the United Nations and other global and European organisations. Montenegro improved its relations with Serbia and other neighbours. Today it is one step away from the EU and NATO memberships.

In the following decade, the greatest challenges before independent Montenegro and the next generation of political leaders will concern the direction and the character of its internal development and the future vision of improved and righteous Montenegro.

Jedan broj članova Koordinacionog odbora ranijeg Pokreta, smatrao je primjerenim da se, po prvi put, deceniju nakon Referenduma i obnove nezavisnosti Crne Gore, pozovu i sastanu oni koji su, kao članovi rukovodstva Pokreta¹, gotovo dvije godine predano radili na okupljanju i angažovanju najširih snaga za nezavisnost Crne Gore radi sazivanja, priprema i uspjeha Referenduma. I to kako radi zajedničkog obilježavanja značajnog jubileja ovog najvećeg pregnuća i ostvarenja u novijoj istoriji Crne Gore, tako i radi potrebe da se, u formi okruglog stola, i iz ovog sastava, učini osvrt na ostvareno, te šta je ostalo za vrijeme i generacije koje dolaze.

¹ Govor koordinatora Pokreta za nezavisnu, evropsku Crnu Goru na proslavi desetogodišnjice Referenduma, 21. maja 2016.

Iskustvo stvaranja, djelovanja Pokreta

Želio bih, u ovoj prilici, da podsjetim na motive i put stvaranja Pokreta za nezavisnu, evropsku Crnu Goru. Pokreta koji je uspio, po prvi put, da okupi gotovo sve snage kojima je na srcu bila Crna Gora i njena dobrobit – ove u Crnoj Gori, kao i mnoge izvan granica Crne Gore: u susjedstvu, u Evropi i u prekomorskim zemljama. I da tako udruženi pomognu da se dostigne i pređe granica od 55% glasača za nezavisnost, koju nam je nametnula Evropska unija, kao uslov da bi Crna Gora bila međunarodno priznata kao nezavisna i suverena država.

Pobjeda Demokratske opozicije Srbije na predsjedničkim izborima u SRJ, septembra 2000. godine i kasnije na izborima Srbije – nije donijela spremnost njenog novog rukovodstva da napusti SRJ – tvorevinu politike zločina – te da sa Crnom Gorom gradi nove odnose u savezu dvije samostalne i ravnopravne države. Na našu žalost, takav predlog državnog rukovodstva Crne Gore nije bio prihvaćen ni od Evropske unije, već je podržala plan tadašnjeg predsjednika SRJ – da se SRJ očuva. Posredovanje, zapravo pritisci EU rezultirali su odustajanjem rukovodstva Crne Gore od referenduma o nezavisnosti planiranog za 2001/2, te dogovorom o stvaranju Državne zajednice SCG.

Takav obrt i uspostavljanje Državne zajednice SCG doveo je – na jednoj strani – do sve većeg prihvatanja od strane šire javnosti tog novog oblika i okvira zajedničke države, što je topilo entuzijazam i energiju za nezavisnu Crnu Goru. A na drugoj strani – kod tvrdog suverenističkog dijela građana Crne Gore, koji su očekivali obećani Referendum o nezavisnosti – došlo je do razočaranja, osjećaja iznevjerenosti, te se sve više širio zahtjev za smjenu vlasti, pod sloganom: „prvo demokratija pa nezavisnost“.

Polazeći od takvih nepovoljnih kretanja, kao i saznanja da je preostala još samo jedna šansa za nezavisnu Crnu Goru – nakon trogodišnjeg funkcionisanja Državne zajednice – rukovodstvu je iznijet predlog da se sačini projekat okupljanja najšireg fronta

snaga opredijeljenih za nezavisnost Crne Gore. Udružene, dobro organizovane i odlučne, one bi nametnule obavezu sazivanja Referenduma, čim se za to stvore uslovi po Ustavnoj povelji, i tim putem bi ostvarile konačan cilj – nezavisnost Crne Gore. Želim da istaknem da su u konsultacijama o takvom predlogu vrlo aktivno učestvovali i dali važan doprinos i dva ranija predsjednika Crne Gore – Veljko Milatović i Radivoje Brajović. Aprila 2004. godine, taj predlog je prihvaćen od čelnika dvije vodeće partije – Mila Đukanovića i Ranka Krivokapića, te je od tada krenula akcija stvaranja i djelovanja Pokreta.

Odmah potom, u proljeće 2004. godine, pristupilo se formiranju Inicijativne grupe koja je, svojim sastavom i angažmanom, odrazila širinu fronta za nezavisnost. Ona je usaglasila Platformu, programska i organizaciona dokumenta djelovanja Pokreta. Dogovoren je i osnovan Savjet Pokreta na nivou Crne Gore, sa 133 člana, potom koordinaciona tijela i savjeti u svim opštinama, sa više od 3.000 članova, i više od 30.000 pristupnica u svim opštinama. Ustanovljeno je operativno Političko rukovodeće tijelo, sa predsjednicima dvije partije i koordinatorima Pokreta, za usmjeravanje aktivnosti Pokreta. Naročita pažnja posvećena je organizacijama nacionalnih zajednica pojedinih naroda i narodnosti, kao i iseljenicima, odnosno građanima porijeklom iz Crne Gore koji žive i rade u susjednim državama, Evropi i u prekomorskim zemljama. U saradnji sa njima osnovani su odbori Pokreta u dvadesetak država, radi: a) pridobijanja razumijevanja tih država za težnje Crne Gore; b) organizovanja promotivnih aktivnosti; i c) dolaska u što većem broju na Referendum. Na Referendum je došlo da glasa preko 15.000 iseljenika, odnosno građana Crne Gore koji žive u inostranstvu i koji su imali pravo glasa. Oni su, jednako kao i pripadnici manjinskih naroda i zajednica, bez sumnje, dali veoma veliki i važan doprinos uspjehu Referenduma i obnovi nezavisnosti Crne Gore.

Sa ostvarenim istorijskim ciljem a bez ambicija da, u novoj, nezavisnoj Crnoj Gori bude politički faktor, Pokret je, odmah poslije Referenduma, završio svoju misiju i prestao da postoji.

Najvažniji stavovi referendumske kampanje i ostvarenja u prvoj deceniji: *Deset razloga za nezavisnost; Deset neistina o posljedicama crnogorske nezavisnosti i Kakvu Crnu Goru hoćemo*. Prva dva dokumenta su se u cjelini potvrdila već tokom prve decenije u nezavisnosti.

Kao stara država, sa hiljadugodišnjom tradicijom, Crna Gora je, nakon raspada zajedničke države imala i ostvarila jednaka prava kao sve druge, da bude nezavisna, suverena, ravnopravna, član zajednice slobodnih i demokratskih država, te da samostalno odlučuje o svom razvoju i odnosima sa drugima.

Referendum o nezavisnosti Crne Gore ne samo što nije destabilizovao region, već je, na miran, demokratski način, riješio jedan potencijalno ozbiljan regionalni problem i žarište krize. Način kako je organizovan i protekao Referendum – u našem nemirnom regionu – primljen je i u međunarodnoj zajednici sa velikim olakšanjem, te je i to podstaklo brzo prihvatanje njegovih rezultata, međunarodno priznanje nezavisne Crne Gore, uspostavljanje diplomatskih odnosa, članstva u UN i drugim međunarodnim i regionalnim organizacijama. Čvrsto smo vjerovali i isticali da će Crna Gora i Srbija, tek kao nezavisne države, imati dobre, stabilne i razvijene odnose. To se u ovoj dekadi i potvrdilo – Crna Gora i Srbija grade mnogo bolje međusobne odnose, zasnovane na načelima dobrosusjedstva, međusobnog uvažavanja, poštovanja i saradnje.

U ovih deset godina, Crna Gora je pokazala da će biti dobar susjed; aktivan promoter regionalne saradnje; te da će mnogo brže napredovati prema širim integracionim okvirima. Ona sada prednjači među državama koje su kandidati za članstvo u evropskim i evro-atlanskim integracijama. Treba reći da su se državni organi Crne Gore pokazali doraslim tako velikom izazovu kao što je dobro vođenje pregovora i reformskih procesa, što potvrđuju dominantno pozitivne ocjene ovih organizacija kao i uticajnih država članica. Smanjene su velike unutrašnje političke tenzije koje su ranije postojale a ticale su se njenog statusa; očuvan je multietnički i multikulturalni karakter i sklad Crne Gore. Crna

Gora je, u ovom periodu, jedna od stabilnijih država Zapadnog Balkana koji je, nažalost, još uvijek nestabilno područje Evrope.

Na ekonomskom planu – uz mnoge ozbiljne probleme nastale tokom bolne tranzicije i privatizacija, gubitka čitavih grana industrije, nezaposlenosti, prijetećih dugova - ipak se potvrdilo da Crna Gora ima resursa za uspješan i održiv razvoj. Prisutan je i u porastu interes stranih investitora za ulaganja u pojedine sektore ekonomije, posebno u turizmu, infrastrukturi i energetici. Mjerenom rastom društvenog proizvoda i dohotkom po stanovniku, Crna Gora prednjači među državama ranije Jugoslavije i Zapadnog Balkana koje teže da postanu članice Evropske unije. Pa ipak, mora nas zabrinuti i pokrenuti na akciju okolnost da znatan dio građana teško živi, ne mali dio ispod granice siromaštva.

Gdje se jos očekuju rezultati:

Mnogo je zadataka na unutrašnjem političkom, ekonomskom i socijalnom planu, koje smo svi zajedno utvrdili u dokumentu: *Kakvu Crnu Goru hoćemo*, a koji nijesu, ili ne na zadovoljavajući način, ostvareni u prvoj dekadi nakon obnove nezavisnosti. A moglo se i moralo postići mnogo više. Stoga će oni ostati za narednu dekadu i buduće generacije. Pomenuću neke:

Tek treba da se dese bitne i nužne promjene u sistemu vrijednosti – kako bi znanje i sposobnosti, rad i rezultati, pravda i pravednost, moralnost i etika, obnovljeni ili neki novi humanizam, empatija i solidarnost – bili najvažnije vrijednosti i kriteriji – namjesto dominacije partijske pripadnosti, raširenog nepotizma, pohlepe, korupcije, kriminala.

Očekuju se u našoj novoj dekadi, na pragu ulaska u evropske integracije – novi i snažniji iskoraci u: demokratizaciji društva i odnosa; u izgradnji građanske, namjesto partijske države; države socijalne pravde; u vladavini prava; u širenju prostora sloboda i jednakosti;

Tek treba da se ostvari osjetniji napredak u premošćavanju velikih podjela u Crnoj Gori, političkih, etničkih, vjerskih, klasno-socijalnih. U tome vlast, ali i sve strane, imaju odgovornosti

da pokazu želju, spremnost i angažman ka otklanjanju uzroka dioba, jačanju tolerancije, dijaloga i saradnje.

Potrebni su sveobuhvatni programi i mjere u pravcu ubrzanog razvoja Sjevera, bolja, odlučna i efikasna politika ravnomjernijeg regionalnog razvoja, kako bi se smanjio rastući raskorak, integrisala Crna Gora, te zaustavile migracije i depopulacija sjevernih regiona i ruralnih područja;

Kao ekološka država, i poslije 25 godina, još smo daleko od tog ideala, koliko god da je on projekat – ne za jedno vrijeme, već za generacije. Dugo već odvija se devastacija prostora, čak i zaštićenih područja; ugrožavanje biodiverziteta, voda, šuma, zemljišta. Nedovoljno je angažovanje u gradnji nove svijesti i kulture primjerene zamišljenoj ideji ekološke države.

Zaključak

Ova generacija građana i rukovodilaca Crne Gore ostvarila je, na najbolji način – mirnim i demokratskim putem, najveći istorijski zadatak: obnovila je državu, nezavisnost i suverenitet Crne Gore. Takvu Crnu Goru priznale su druge države. Primljena je u Ujedinjene nacije i druge svjetske i evropske organizacije. Unaprijedila je odnose sa Srbijom i svim susjedima. Dovala je Crnu Goru na prag članstva u evropske i evroatlantske integracije.

U novoj dekadi i budućem vremenu, najveći izazovi pred nezavisnom Crnom Gorom, pred novim generacijama političara koji će je voditi odnose se na pravac i karakter njenog unutrašnjeg razvoja, na viziju sutrašnje, bolje i pravednije Crne Gore. Kako bi, jednako uspješno, napredovala kao održivo, prosperitetno, demokratsko, pravno uređeno, pravedno i unutar sebe izmireno društvo, u kojem će svi imati pravo i mogućnost da grade sebi slobodu i sreću, državu koju će svi njeni građani osjećati svojom.

Neka nam je napredna, neka nam je snažna i lijepa i neka nam je vječna slobodna i pravedna Crna Gora!